

MEDIA ETHICS, MEDIA EDUCATION AND MEDIA LITERACY

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-342-2-5>

ETHICS, SECURITY AND SOLIDARITY IN MILITARY JOURNALISM

ЕТИКА, БЕЗПЕКА ТА СОЛІДАРНІСТЬ У ВІЙСЬКОВІЙ ЖУРНАЛІСТИЦІ

Akopian K. A. Акопян К. А.

*Graduate student at the Department of
Journalism
Educational and Scientific Institute of
International Relations of National Aviation
University
Kyiv, Ukraine*

*аспірантка кафедри журналістики
Навчально-наукового інституту
міжнародних відносин Національний
авіаційний університет
м. Київ, Україна*

Журналістика належить до тієї категорії професій, де етична складова відіграє ледь не найголовнішу роль. Одна з особливостей професії – висока соціальна відповідальність представника того чи іншого медіа, що є однією з найголовніших особливостей професії. Чому питання етики та регламентації її норм в журналістиці виноситься на перший план? Все через те, що в центрі будь-якого журналістського тексту, зазвичай, є саме людина.

В час, коли сучасний світ потерпає від збройних конфліктів, актів геноциду та тероризму, журналістська етика є однією з найпопулярніших тем серед науковців через свою актуальність та важливість. У більшості літератури для студентів-журналістів як вітчизняних, так і зарубіжних авторів можна знайти інформацію про етичні основи професії. Серед українських науковців, що досліджували питання журналістської етики, відомі О. Кузнецова («Журналістська етика та етикет»), В. Іванов («Журналістська етика») та інші автори [2].

Варто наголосити на тому, що головна мета журналістської етики – захищати суспільство від зловживань медіа, зокрема усвідомлювати відповідальність перед своїми читачами чи глядачами за правдивість, достовірність та об'єктивність інформації, що була опублікована на загал.

Але насамперед будь-які етичні норми – це внутрішні упередження та переконання тих, хто обрав собі журналістику за професію, розуміння

того, що можна і не можна робити. Тобто в ідеалі етика має формувати високоморальну самосвідомість, відповідальність журналіста, усвідомлення суспільної значущості своєї роботи.

Отже, серед норм, принципів, правил та обов'язків працівника мас-медіа, що найчастіше зустрічаються на практиці та в науковій літературі є:

- свобода слова та висловлювань є невід'ємною складовою діяльності журналіста;

- повага до права громадськості на повну та об'єктивну інформацію;

- журналіст не повинен використовувати незаконні методи отримання інформації;

- журналіст зобов'язаний зробити все можливе для виправлення будь-якої поширеної інформації, якщо з'ясувалося, що вона не відповідає дійсності;

- ніхто не може бути дискримінований через свою стать, мову, расу, релігію, національне, регіональне, чи соціальне походження або через політичні уподобання;

- плагіат несумісний із званням журналіста;

- журналіст має з повагою ставитись до приватного життя людини;

- факти мають бути чітко відокремлені від суджень та припущень, точки зору опонентів мають бути представлені збалансовано;

- журналіста не можна зобов'язати писати чи виконувати будь-що, коли це суперечить його власним переконанням чи принципам [1].

Проте на війні досить важко дотримуватись звичайних правил. Причина одна: існують певні цінності, особливо – цінність людського життя. Тож якщо жорстке дотримання стандартів журналістської професії призведе до загрози життю окремих осіб, цілісності й виживанню країни в цілому – є ризик залишитися без журналістики як такої.

Тож якими є основні стандарти інформаційної журналістики при висвітленні подій, пов'язаних з військовими діями?

Інформація про загиблих, поранених, зниклих безвісти, заручників

Інформацію про загибель чи поранення, зникнення безвісти чи потрапляння в полон конкретних людей слід перевіряти ретельно і виключно в компетентних джерелах. До таких відносимо насамперед тих учасників події, які з цією людиною були безпосередньо на місці і в момент події, бачили цю подію на власні очі. Можна покладатися на професіоналізм урядових установ, які озвучують офіційну інформацію про таку подію, але, знову ж таки, слід шукати інші, додаткові джерела.

Використання відеоархіву

Насамперед, категорично забороняється використовувати архівну картинку для довільної ілюстрації розповіді про сьогоднішню подію в зоні бойових дій чи в окупованій зоні.

У разі, коли важливо показати картинку, що може ілюструвати сьогоdnішню подію, оскільки вона була знята раніше на цьому ж місці, або знімалися ті ж самі люди – обов'язково за кадром пояснюється, що це те ж саме місце, але зняте раніше. В обох цих випадках архівна картинка від першого до останнього кадру обов'язково має титруватися написом «Архів», а ще краще – датою реальної зйомки.

Анонімність учасників та очевидців подій у зоні конфлікту

Дуже важливо розуміти, що люди в зоні конфлікту (військових подій) є надзвичайно вразливими, для них може існувати чи існує реальна небезпека. Показувати й ідентифікувати на ім'я та прізвище людину в таких ситуаціях можна лише будучи впевненими в тому, що немає небезпеки для їхніх рідних [1].

Особливості застосування стандарту повноти подачі інформації

Слід розуміти, що справжня повнота подачі інформації у висвітленні війни неможлива щонайменше з міркувань військової таємниці. Зокрема, заради цього журналісти не повинні у своїх матеріалах розкривати для ворога ті дані, якими він може скористатися. Це точні дані про переміщення та місця дислокації військ чи окремих підрозділів, точні дані про кількість військових на різних ділянках бойових дій, точні дані про види й кількість озброєння конкретних підрозділів, інформація про плани командирів, про тактику ведення бойових дій тощо.

Оприлюднення імен жертв

Слід бути особливо обережними щодо оприлюднення конкретних імен загиблих, поранених, зниклих безвісти, полонених, заручників. Перебіг бойових дій чи окупація надзвичайно часто призводить до плутанин й неточностей, оскільки часто в оперативній обстановці не можна безумовно покладатися на конкретні джерела інформації. Адже люди в умовах бойових дій чи окупації можуть перебувати в стані афекту або помилятися в чомусь. Крім того, тяжкими можуть бути наслідки називання конкретної людини в цьому контексті і для самої людини (зокрема у випадках, коли насправді ця людина перебуває в полоні).

Тож називати конкретну людину загиблою, пораненою, зниклою безвісти, полоненою чи заручником можна лише за стовідсоткової впевненості в цьому і будучи впевненими, що ця ідентифікація не нашкодить цій людині. У всіх інших випадках слід уникати ідентифікації конкретної людини.

Таким чином, журналіст, працюючи в зоні бойових дій, в зоні воєнного конфлікту має пам'ятати про дві головні речі: спочатку – це власна безпека та збереження свого життя, а по-друге – здатність оперувати інформацією так, щоб не перешкоджати військовим виконувати свої обов'язки і не піддавати ризику ні їх життя, ні життя цивільного населення.

Література:

1. Кодекс етики. Комісія з журналістської етики. URL: <https://cje.org.ua/ethics-codex/> (дата звернення 14.08.2023)
2. Приступенко, Т. О. Теорія журналістики: етичні та правові засади діяльності засобів масової інформації: навчальний посібник. Київ: Інститут журналістики, 2004. 375 с.
3. Сорока Ю. Журналісти на війні. Документальні дослідження, хронікальний літопис, аналітика. Київ: Фоліо, 2022. 448 с.
4. Konrad A. Ethics, safety and solidarity in journalism. Ethical journalism network. 2016. URL: <https://ethicaljournalismnetwork.org/ethics-safety-solidarity-journalism>. (Date of access: 03.12.2022).

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-342-2-6>

**MEDIA LITERACY AND INFORMATION HYGIENE
AS IMPORTANT COMPONENTS OF THE INFORMATION
SECURITY OF THE MODERN STATE IN THE CONDITIONS
OF MILITARY AGGRESSION: ASPECTS OF IMPLEMENTATION
IN THE HIGHER EDUCATION SYSTEM**

**МЕДІАГРАМОТНІСТЬ ТА ІНФОРМАЦІЙНА ГІГІЄНА
ЯК ВАЖЛИВІ СКЛАДОВІ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ
МОДЕРНОЇ ДЕРЖАВИ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОЇ АГРЕСІЇ:
АСПЕКТИ ВПРОВАДЖЕННЯ В СИСТЕМУ ВИЩОЇ ОСВІТИ**

Debenko I. B. Дебенко І. Б.

*PhD in Political Science,
Associate Professor at the Department of
Journalism
Vasyl Stefanyk Precarpathian National
University
Ivano-Frankivsk, Ukraine*

*кандидат політичних наук,
асистент кафедри журналістики
Прикарпатський національний
університет імені Василя Стефаника
м. Івано-Франківськ, Україна*

Запровадження військового стану та початок повномасштабної військової агресії росії проти України докорінно змінив не лише вже звичний, усталений уклад суспільного життя, а й обумовив потребу якісної трансформації й зміни підходів до організаційного забезпечення та здійснення навчального процесу в країні на всіх щаблях здобуття освіти. Система онлайн-навчання, що стала вже звичною в умовах пандемії Covid-19 та режиму відносно жорсткої економії енергоносіїв